

ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2012

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Α΄ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥΑ΄ σειρά εξετάσεωνΗμερομηνία: Δευτέρα, 21 Μαΐου 2012Διάρκεια: 2.30 ώρεςΟΔΗΓΙΕΣ

- Να απαντηθούν και να τεκμηριωθούν όλες οι ερωτήσεις με δικά σας λόγια.
- Στη βαθμολόγηση συνυπολογίζονται η ορθογραφία, η στίξη, η έκφραση και η γενική εμφάνιση του γραπτού.
- Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από τέσσερα (4) μέρη. Να απαντήσετε σε όλα τα ερωτήματα πάνω στις σφραγισμένες κόλλες αναφοράς που θα σας δοθούν και όχι στο εξεταστικό δοκίμιο.
- Το γραπτό αποτελείται από 8 [οκτώ] σελίδες.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ(Μον. 20)

Να διαβάσετε το κείμενο και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

Είναι κοινός τόπος στους ανθρώπους της ώριμης ηλικίας να επικρίνουν τη συμπεριφορά των νεοτέρων και να επιχειρούν συγκρίσεις με τη δική τους νεότητα, όταν όλα, κατά τη γνώμη τους, ήταν καλύτερα και η ζωή και τα ήθη και ο πολιτισμός, ακόμα και η φύση. Ο πρώτος που αναφέρει αυτή τη στάση ενός ηλικιωμένου, σοφού ανθρώπου είναι ο Όμηρος. Ο Νέστορας, που είχε δει δύο γενιές ανθρώπων να περνούν και βασίλευε πια στην τρίτη, όταν αισθάνεται την ανάγκη να πάρει το λόγο και να μιλήσει στους εξαγριωμένους από θυμό πολεμάρχους, τον Αγαμέμνονα και τον Αχιλλέα, αρχίζει την παρέμβασή του με μια αναδρομή. Εγώ, λέει, είμαι μεγαλύτερος κι από τους δυο σας γι' αυτό πρέπει να με ακούσετε γιατί έχω μιλήσει με άνδρες πολύ καλύτερους σας, τέτοιους που δε θα ξαναδώ.

Η ίδια η βιολογική διαφορά των δυο οργανισμών, του παλιού και νέου, τους οδηγεί σε διαφορετική θεώρηση του κόσμου και σε ανταγωνιστική στάση μέσα στη ζωή. Ο νέος κινείται

προς τα εμπρός, ο ηλικιωμένος, όταν δε γυρίζει πίσω, προσπαθεί να συγκρατήσει το παρόν, αυτό που του εξασφαλίζει την ύπαρξή του, να συντηρήσει όσα κατόρθωσε να αποκτήσει.

Η συντηρητική στάση είναι αυτονόητη για τον άνθρωπο μιας κάποιας ηλικίας, αφού αποτελεί συνάρτηση της συντήρησης της ίδιας του της ύπαρξης, που με τα χρόνια έχει εξαντλήσει πολλές από τις πιο ζωτικές δυνάμεις της και οδεύει προς την αναπόφευκτη φθορά. Είναι απόλυτα κατανοητή η στροφή των ώριμων προς το παρελθόν, προς την περίοδο εκείνη της ζωής τους « που είχαν και δύναμη και λόγο και ομορφιά ». Η νοσταλγία των χρόνων εκείνων δεν αποτελεί συναισθηματική κατάσταση φευγαλέα και ρομαντική· αποτελεί ανάγκη βιολογική, για να δικαιώσει ολόκληρη την ανθρώπινη ζωή, που τώρα μόλις διαπιστώνει ο ώριμος πως είναι τρομακτικά σύντομη και αφάνταστα ωραία.

Και ενώ ο ώριμος άνθρωπος κινείται προς τα περασμένα, ωραιοποιώντας καθετί που συνδέεται με τη δική του ωραία περίοδο της νιότης, ο νέος ατενίζει μπροστά, το μέλλον, και πιστεύει πως μπορεί και πρέπει να το κάνει καλύτερο από το παρόν. Ο νέος, με ακέραιες όλες τις δυνάμεις του, πιστεύει πως έχει τη δύναμη και την υποχρέωση να κατακτήσει τον κόσμο που ανοίγεται μπροστά στα έκπληκτα μάτια του. Και προπάντων νιώθει πως μπορεί και πρέπει να ζήσει αυτό που λέγεται ζωή, πρώτα και κύρια να ερωτευθεί.

Και ενώ ο άνθρωπος φτάνει σε μια βιολογική πληρότητα αμέσως ύστερα από την εφηβεία του και τη διατηρεί ως τα χρόνια της ακμής του, η ανθρώπινη κοινωνία έχει οργανωθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε η εξουσία, κάθε μορφής εξουσία, οικονομική, κοινωνική, πολιτική, πνευματική, να βρίσκεται στα χέρια των ανθρώπων που έχουν ξεπεράσει αυτό το στάδιο. Οι αποφάσεις ανήκουν σ' αυτούς που έχουν την ωριμότητα και την πείρα, όπως λέμε. Ξεχνούμε όμως πως οι αποφάσεις αυτές αφορούν ουσιαστικά τους άλλους, αυτούς που θα υποχρεωθούν να τις εκτελέσουν και να ζήσουν σύμφωνα μ' αυτές.

Εμείς οι ώριμοι είμαστε τόσο σίγουροι για τη σοφία μας και την ορθότητα της κρίσης μας, ώστε θεωρούμε αστεία τη σκέψη πως θα μπορούσαν να αποφάσιζαν για μας οι νέοι των τριάντα χρόνων. Άλλοτε συνειδητά και άλλοτε χωρίς ίσως να το συνειδητοποιούμε, οι ώριμοι ενεργούμε εξουσιαστικά προς τους νεότερους, αρχίζοντας από την οικογένεια και καταλήγοντας στην πολιτεία. Και είναι ολότελα φυσική η αντιεξουσιαστική αντίδραση των νέων που εκδηλώνεται και σε προσωπικό επίπεδο απέναντι στο άμεσο περιβάλλον τους και σε ιδεολογικό και πολιτικό απέναντι σε όλες τις μορφές του κατεστημένου των ωρίμων. Όσο αιφνιδιάζονται οι γονείς με την αντίδραση των παιδιών τους, άλλο τόσο αιφνιδιάζονται και οι οργανισμοί, κομματικοί λ.χ., που βρίσκονται κάθε τόσο αντιμέτωποι με τις νεολαίες που ανήκουν σ' αυτούς.
[...]

Μανόλης Ανδρόνικος, Το χάσμα γενεών

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

A1. Να αποδώσετε το περιεχόμενο του πιο πάνω κειμένου σε 120 λέξεις περίπου. (Mov.8)

A2. Πού οφείλονται, σύμφωνα με το συγγραφέα, οι αντιθέσεις και τα προβλήματα ανάμεσα στους νέους και τους ώριμους; Να εντοπίσετε και να γράψετε δύο χαρακτηριστικά για την κάθε γενιά. (Mov. 6)

A3. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε δυο από τα δομικά στοιχεία της πέμπτης (5^{ης}) παραγράφου (« Εμείς οι ώριμοι.... σ' αυτούς.»). (Mov. 6)

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΓΛΩΣΣΑ**(Mov. 10)**

B1. Να γράψετε από ένα συνώνυμο για κάθε μια από τις πιο κάτω λέξεις, χωρίς να αλλάξετε το γραμματικό τύπο των λέξεων:

α. συντηρήσει β. ακέραιες γ. οδεύει (Mov. 3)

B2. Να γράψετε από ένα αντίθετο για κάθε μια από τις πιο κάτω λέξεις, χωρίς να αλλάξετε το γραμματικό τύπο των λέξεων:

α. επικρίνουν β. καλύτερο γ. άμεσο (Mov. 3)

B3. Με κάθε μια από τις πιο κάτω λέξεις να σχηματίσετε μία πρόταση, έτσι που να φαίνεται η σημασία τους, χωρίς να αλλάξετε το γραμματικό τύπο των λέξεων:

α. ωριμότητα β. παρέμβαση (Mov. 4)

ΜΕΡΟΣ Γ΄ : ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ – ΕΚΘΕΣΗ

(Mov.40)

(350 – 400 λέξεις)

Σε ομιλία σας σε μαθητικό συνέδριο του σχολείου σας να αναφερθείτε στο χάσμα γενεών εντοπίζοντας τα αίτια που το προκαλούν και να εκφράσετε την προσωπική σας άποψη για τους τρόπους αντιμετώπισής του.

ΜΕΡΟΣ Δ΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ – ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

(Mov. 30)

I. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (Μov. 22)

1. **Β. Κορνάρου, « Ερωτόκριτος - Μονομαχία Κρητικού και Καραμανίτη»**

Ετότες λέγει ο Κρητικός, ο νιος ο παινεμένος:
«Οπού αποθάνει, απ' όλους σας είν' συχωρεμένος»,
Και μ' ένα πήδημα ως αϊτός εστάθηκε στο ζάλο
Και βάνει χέρα στο σπαθί κι ανίμενε τον άλλο
Κι εκείνος πάλι ανάδια του ογλήγορος σιμώνει
Και διχωστάς παραθεσριά σα δράκος ξεσπαθώνει
Και σμίγουν τα γδυμνά σπαθιά, σηκώνουν τα σκουτάρια
Κι αρχίζουνε τη μαλιά τούτα τα παλικάρια.....
Σα δυο λιοντάρια, όντε βρεθού με πείναν εις τα δάση
Και βρου φαητό κι απάνω του το' να και τ' άλλο αράσσει,
Μουγκρίζου κι αγριεύγουσι, πεινού, και με το στόμα
Και με τα νύχια αράσσουνε και τρέχουν εις το βρώμα,
Το 'να και τ' άλλο πολεμά, το βρώμα να κερδέσει,
Έτσι 'καμαν και τούτοι οι δυο εις του λαού τη μέση.

$$[\dots]$$

Ερώτηση Δ1:

Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε:

α. το εκφραστικό μέσο που χρησιμοποιεί ο ποιητής για να παρουσιάσει τον αγώνα. (Μον. 4)

β. το ρόλο του εκφραστικού μέσου στο απόσπασμα. (Mov.2)

2. Διονύσιου Σολωμού, «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι», Σχεδιάσμα Β' – Απόσπασμα 3

3

Ενώ ακούεται το μαγευτικό τραγούδι της άνοιξης, όπου κινδυνεύει να ξυπνήσει εις τους πολιορκημένους την αγάπη της ζωής τόσον, ώστε να ολιγοστέψει η αντρεία τους, ένας των Ελλήνων πολεμάρχων σαλπίζει κρίζοντας τους άλλους εις στο συμβούλιο, και η σβησμένη κλαγγή, όπου βγαίνει μέσ' από το αδυνατισμένο στήθος του, φθάνοντας εις το εχθρικό στρατόπεδο παρακινεί έναν Αράπη να κάμει ότι περιγράφουν οι στίχοι 4-12.

«Σάλπιγγα, κόψ' του τραγουδιού τα μάγια με βία,
Γυναικός, γέροντος, παιδιού, μη κόψουν την αντρεία».

Χαμένη, αλίμονον! κι οκνή τη σάλπιγγα γρικάει.
Αλλά πώς φθάνει στον εχθρό και καθ' ηχώ ξυπνάει;
Γέλιο στο σκόρπιο στράτευμα σφοδρό γεννοβολιέται,
Κι η περιπαίχτρα σάλπιγγα μεσουρανίς πετιέται
Και με χαρούμενη πνοή το στήθος το χορτάτο,
Τα' αράθυμο, το δυνατό, κι όλο ψυχές γιομάτο,
Βαρώντας γύρου ολόγυρα, ολόγυρα και πέρα,

Τον όμορφο τρικύμησε και ξάστερον αέρα.
Τέλος μακριά σέρνει λαλιά, σαν το πεσούμεν' άστρο,
Τρανή λαλιά, τρόμου λαλιά, ρητή κατά το κάστρο.

Ερώτηση Δ2:

Στο πιο πάνω απόσπασμα ο Έλληνας πολέμαρχος σαλπίζει για να καλέσει τους άλλους Πολιορκημένους σε συμβούλιο:

α. Να αναφέρετε γιατί το πράττει αυτό και να περιγράψετε την αντίδραση του εχθρού, αιτιολογώντας την απάντησή σας με αναφορά σε συγκεκριμένους στίχους. (Μον. 4)

β. Να αναλύσετε το μήνυμα που λαμβάνουν οι Πολιορκημένοι από τον εχθρό και να αναφέρετε σε ποιο στίχο φαίνεται αυτό. (Μον. 2)

3. Κ.Π. Καβάφη, « Περιμένοντας τους βαρβάρους»

- Τι περιμένουμε στην αγορά συναθροισμένοι;
Είναι οι βάρβαροι να φθάσουν σήμερα.
- Γιατί μέσα στην Σύγκλητο μια τέτοια απραξία;
Τι καθοντ' οι Συγκλητικοί και δεν νομοθετούνε; 3
- Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα.
Τι νόμους πια θα κάμουν οι Συγκλητικοί;
Οι βάρβαροι σαν έλθουν θα νομοθετήσουν. 5
- Γιατί ο αυτοκράτωρ μας τόσο πρωί σηκώθη,
και κάθεται στις πόλεως την πιο μεγάλη πύλη
στον θρόνο επάνω, επίσημος, φορώντας την κορόνα; 10
- Γιατί οι βάρβαροι θα φθάσουν σήμερα.
Κι ο αυτοκράτωρ περιμένει να δεχθεί
τον αρχηγό τους. Μάλιστα ετοίμασε
για να τον δώσει μια περγαμνή. Εκεί
τον έγραψε τίτλους πολλούς κι ονόματα. 15
- Γιατί οι δυο μας ύπατοι κι οι πραίτορες εβγήκαν
σήμερα με τες κόκκινες τες κεντημένες τόγες
γιατί βραχιόλια φόρεσαν με τόσους αμεθύστους,
και δαχτυλίδια με λαμπρά, γυαλιστερά σμαράγδια
γιατί να πιάσουν σήμερα πολύτιμα μπιστούνια
μ' ασήμια και μαλάματα έκτακτα σκαλιγμένα; 20
- Γιατί οι βάρβαροι θα φτάσουν σήμερα
και τέτοια πράγματα θαμπώνουν τους βαρβάρους.
- Γιατί κι άξιοι ρήτορες δεν έρχονται σαν πάντα
να βγάλουνε τους λόγους τους, να πούνε τα δικά τους ; 25
- Γιατί οι βάρβαροι θα φτάσουν σήμερα
Κι αυτοί βαριούντ' ευφράδειες και δημηγορίες.
- Γιατί ν' αρχίσει μονομιás αυτή η ανησυχία
κι η σύγχυσις. (Τα πρόσωπα τι σοβαρά που έγιναν).
Γιατί αδειάζουν γρήγορα οι δρόμοι κι πάτέες,
Κι όλοι γυρνούν στα σπίτια τους πολύ συλλογισμένοι; 30
- Γιατί ενύχτωσε κι οι βάρβαροι δεν ήλθαν.
Και μερικοί έφθασαν απ' τα σύνορα,
κι είπανε πως βάρβαροι πια δεν υπάρχουν.
- Και τώρα τι θα γένουμε χωρίς βαρβάρους. 35**
Οι άνθρωποι αυτοί ήσαν μια κάποια λύσις.

Ερώτηση Δ3:

α. Να βρείτε τα στοιχεία που συνιστούν τη θεατρικότητα του ποιήματος και να εξηγήσετε τι πετυχαίνει με αυτήν την τεχνική ο ποιητής. (Μον.4)

β. Να σχολιάσετε τους δυο τελευταίους στίχους του ποιήματος. (Μον. 2)

4. Δημήτρη Λιπέρη. « Η φτώχεια »

Φτώχεια, που κάμνεις τόσους λας να πκιάννουσιν καλάθιν,
να καρτερούν 'πο κει 'πό δά έναν βούκκον ψουμίν,
φτώχεια, που η χαρά ποττέ κοντά σου εν εστάθην
κι όσοι σε δούσιν, κλώθουσιν και βρίσκουν αφορμήν
να μεν σε χαιρετίσουσιν, με να σου κοντοφτάσουν,
φτώχεια, πον έχουσιν καρτκιάν να σου χαμογελάσουν.

Φτώχεια, που νιάτα κοκκαλιείς και που τα μαρανκιάζεις
Και πον τ' αφήννεις να χαρούν μήτε μια σταλαμήν,
Που φευκατίζεις και πολλούς και που καταρημάζεις
Και ' που την πείναν καταλυείς τ' άχαρόν τους κορμίν,
Που τους βωβώννεις κι εν μπορούν τα θέλουσιν να πούσιν,
Πον τους αφήννεις να καμμούν, μήτε να κοιμηθούσιν.

Φτώχεια, που 'σαι πάντα χχυφτή και παραπονημένη
Και που σε τρώ' η μισταρκά κι η βαρετή δουλειά,
Που παρπατείς με το κονκιόν και βαρυκαρτισμένη,
Γιατί εν εδοκίμασες με χάδιν, με φιλιά,
Φτώχεια, κι αν τρων το δίκιον σου οι λας οι παραπάνω,
Ποττέ μεν απορπίζεσαι κι έχει Θεόν ' που πάνω.

Εσούνι κάμνεις την τιμήν περίτου τιμημένην,
Την αθρωπκιάν ψηλόττερα ακόμα να σταθεί,
Κι αν σ' έχουσιν ποριψιμιάν και τσαλαπατημένην
Κι εν πλάσκεται μήτε ψυχή για να σε λυπηθεί,
Τούτα ούλλα τα κάστια, πον το μαρτύριόν σου,
Σηκώννουν σε και βκάλλουν σε ψηλά πον ο Θεός σου.

Ερώτηση Δ4:

α. Να καταγράψετε τέσσερα χαρακτηριστικά της ζωής των φτωχών ανθρώπων σύμφωνα με το πιο πάνω ποίημα. (Μον. 2)

β. Να εντοπίσετε στην τελευταία στροφή τα στοιχεία που δικαιώνουν τους φτωχούς ανθρώπους ως αντίβαρο για τα βάσανά τους. (Μον. 2)

II. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ (Μον. 8)**Α.Π. Τσέχοφ, Επιλογή από το έργο του**

[...] Οι δυο φίλοι αγκαλιάστηκαν και φιλήθηκαν τρεις φορές και κοιτάζονταν στα μάτια δακρυσμένοι. Ήταν και για τους δυο μια ευχάριστη έκπληξη.

- Αγαπητέ μου! Άρχισε να λέει ο λιγνός μετά από αγκαλιές και τα φιλιά. Δεν περίμενα να σε συναντήσω. Τι έκπληξη! Λοιπόν, για να σε δω καλύτερα! Πάντα ο ίδιος, ωραίος, όπως ήσουν πάντα! Παρφουμαρισμένος και δανδής! Αχ, Θεέ μου! Λοιπόν, τι απέγινες; Πλούτισες; Παντρεύτηκες; Εγώ έχω παντρευτεί πια, όπως βλέπεις ...Από δω είναι η γυναίκα μου η Λουίζα, το γένος Βάντσενμπαχ... λουθηρανή... Και αυτός είναι ο γιος μου Ναθαναήλ, μαθητής της τρίτης γυμνασίου. Από δω, Ναφάνια, είναι ένας παιδικός μου φίλος. Ήμαστε συμμαθητές στο γυμνάσιο.

[...] Ο λιγνός ξαφνικά χλόμιασε, τα' χασε, αλλά γρήγορα το πρόσωπό του παραμορφώθηκε ολόκληρο από το πιο πλατύ χαμόγελο. Έμοιαζε σαν να 'βγαιναν σπίθες από τα μάτια και το πρόσωπό του. Ζάρωσε, καμπούριασε, στένεψε... Οι βαλίτσες του, οι μπόγοι και τα χαρτοκιβώτια που κουβαλούσε ζάρωσαν, τσαλακώθηκαν... Το μακρύ πιγούνι της γυναίκας του έγινε ακόμα μακρύτερο. Ο Ναθαναήλ τεντώθηκε και κούμπωσε όλα τα κουμπιά της στολής του.

- Εξοχότατε... Μου είναι πολύ ευχάριστο! Ιδού ένας παιδικός μου φίλος, μπορώ να πω, που έφτασε τόσο ψηλά! Χι, χι!
- Αρκετά λοιπόν! Συνοφρυώθηκε ο χοντρός. Γιατί αυτός ο τόνος; Εγώ κι εσύ ήμαστε παιδικοί φίλοι. Γιατί αυτή η δουλοπρέπεια;...

Ερώτηση Δ5:

- α. Να χαρακτηρίσετε τη συμπεριφορά του λιγνού έτσι όπως φαίνεται στο πιο πάνω απόσπασμα. (Μον. 6)
- β. Να σχολιάσετε την αντίδραση του χοντρού στην αλλαγή της συμπεριφοράς του φίλου του. (Μον. 2)